

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Андрій Боровик,

кандидат юридичних наук, доцент,
проректор з наукової роботи
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету

імені академіка Степана Дем'янчука

ORCID: 0000-0003-1834-404X

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-46-6>

УДК 343.31+343.35

Безпосередні основні об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади

Постановка проблеми. Важливою умовою функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування є створення надійної та ефективної системи кримінально-правової охорони їх авторитету від злочинів та кримінальних проступків. З цією метою в Кримінальному кодексі України (далі – КК) створено систему заборонних кримінально-правових норм, що розміщені насамперед в розділі XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів». Розробка численних і складних питань відповідальності за ці кримінально протиправні діяння потребує звернення до питання про їх безпосередні об'єкти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальні проблеми об'єктів кримінальних правопорушень

проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів знайшли відображення у працях В. П. Беленка, Є. М. Блажівського, А. В. Бойка, Г. Є. Болдаря, Л. П. Брич, А. С. Габуди, Н. О. Гурової, І. І. Давидович, Ю. П. Дзюби, С. І. Дячука, Л. В. Дороша, О. О. Дудорова, О. В. Зайцева, І. М. Залялової, І. М. Ізай, О. О. Кашкарова, В. А. Клименка, О. О. Книженко, В. О. Навроцького, В. І. Осадчого, А. М. Удода, І. М. Чуб, О. А. Чувакова та інших. Водночас низка питань у цій сфері залишаються недостатньо дослідженими або дискусійними. Серед них і питання безпосередніх об'єктів цих деліктів.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із безпосередніми об'єктами кримінальних правопорушень проти представників влади.

Виклад основного матеріалу.

Об'єкт будь-якого злочину чи кримінального проступку беззаперечно є важливим та необхідним елементом кримінально-правової характеристики кримінального правопорушення. На це неодноразово звертали увагу вчені [1; 2, с. 66; 3, с. 162].

У теорії кримінального права під безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення розуміють конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону кримінального закону і яким завдається шкода кримінальним правопорушенням (В. Я. Тацій) [4, с. 142], конкретні суспільні відносини, які поставлені під охорону певної статті Особливої частини КК і яким заподіюється шкода кримінальним правопорушенням, що підпадає під ознаки конкретного складу кримінального правопорушення (В. Я. Тацій) [5, с. 125], конкретне суспільне відношення, благо або інтерес, на які посягає конкретне кримінальне правопорушення (П. Л. Фріс) [6, с. 135].

Нині застосовують дві класифікації безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення: перша передбачає його поділ на безпосередній основний (головний), безпосередній додатковий і безпосередній факультативний; друга – на безпосередній основний (головний), безпосередній додатковий обов'язковий та безпосередній додатковий факультативний. Найбільш ґрунтовним слушно визнається підхід, відповідно до якого в межах безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення виділяють безпосередній основний та додатковий. Водночас безпосередній додатковий класифікують на необхідний (обов'язковий) і факультативний (необов'язковий) [7, с. 22–24].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення визначають як суспільні відносини, які є частиною родового об'єкта, що

передусім зазнає шкоди від кримінального правопорушення (М. І. Бажанов) [8, с. 32–33]; суспільні відносини, на які посягає окреме (конкретне) кримінальне правопорушення, заподіюючи їм шкоду чи створюючи загрозу її заподіяння, і які законодавець поставив під кримінально-правову охорону конкретної норми закону про кримінальну відповідальність (А. А. Вознюк) [9, с. 186]; об'єкт кримінального правопорушення, який визначає суспільну небезпеку конкретного діяння, характеризує склад конкретного кримінального правопорушення та визначає його місце в системі родового й загального об'єктів кримінального правопорушення (П. Л. Фріс) [6, с. 136]; суспільні відносини, які насамперед і головним чином прагнуть поставити під охорону законодавець, приймаючи закон про кримінальну відповідальність (В. Я. Тацій) [5, с. 126]. З родовим безпосереднім об'єктом найчастіше співвідноситься як частина та ціле, але іноді вони збігаються за обсягом [10, с. 94].

Досліджуючи безпосередній об'єкт кримінальних правопорушень проти представників влади не можна не звернути увагу на суспільну небезпеку цих деліктів. Як влучно підмітив В. О. Навроцький, управлінська діяльність може бути ефективною лише за умови, що працівники органів управління виконують свої функції безперешкодно, без будь-якого стороннього впливу, при прийнятті рішень вони не будуть скуті страхом за своє життя, здоров'я, майно, відчуватимуть безпеку як свою особисто, так і своїх близьких. Тому відносини, які складаються з приводу забезпечення недоторканності представників органів управління, є складовою частиною всіх управлінських відносин, виступають основним безпосереднім об'єктом відповідних кримінальних правопорушень [11, с. 593].

Зазначені вище положення будуть взяті за основу подальшого

дослідження безпосередніх об'єктів кожного кримінального правопорушення проти представника влади.

Кожне кримінальне правопорушення, передбачене ст. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України, є двооб'єктним, оскільки посягає на два безпосередні об'єкти: безпосередній основний та безпосередній додатковий.

У контексті зазначеного цікавою видається позиція В. І. Осадчого відповідно до якої злочини проти правоохоронної діяльності спрямовані не лише проти виконання представником влади, працівником правоохоронного органу службових обов'язків, членом громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовцем покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку. Ці злочини одночасно спрямовані ще й проти особистих цінностей зазначених у досліджуваних злочинах осіб. Таким чином, вирізняються два види суспільних відносин, яким безпосередньо заподіюється шкода чи які ставляться в небезпеку такого заподіяння, це: 1) суспільні відносини, що забезпечують виконання представниками влади, працівниками правоохоронних органів службових обов'язків; членами громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовцями покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку; 2) суспільні відносини, що забезпечують особисті блага (цінності) представників влади, працівників правоохоронних органів, їх близьких родичів та інших осіб [12, с. 13]. Фактично В. І. Осадчий зазначає про два види безпосередніх об'єктів – основний і додатковий на які посягають злочини проти правоохоронної діяльності. Аналогічна ситуація і з кримінальними правопорушеннями проти представників влади.

Безпосередні основні об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади вчені визначають по-різному.

В. І. Осадчий основним об'єктом злочинів, передбачених ст. 342, 343, 345, 347, 348 КК України, визнає *виконання* представником влади, працівником правоохоронного органу, членом громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовцем *службових чи громадських обов'язків* [13, с. 5].

І. М. Залялова стверджує, що основними безпосередніми об'єктами складів злочинів, передбачених ст. 342, 345, 347, 348, 349 КК України, є суспільні відносини, які забезпечують *авторитет відповідних суб'єктів* (представників влади, працівників правоохоронного органу, членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовців) [14, с. 39–41].

Ймовірно концептуально різні позиції вчених обумовлені відмінним розумінням родового та видового об'єктів кримінальних правопорушень проти представників влади. Водночас існує необхідність у більш детальному розгляді позицій вчених щодо безпосередніх основних, а в подальшому додаткових об'єктів кожного кримінального правопорушення проти представника влади.

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 342 КК України. Це кримінальне правопорушення спрямоване на перешкоджання представнику влади та працівнику правоохоронного органу виконанню покладених на них службових обов'язків, а члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовцю – обов'язків щодо охорони громадського порядку, а також перешкоджання здійсненню

прав, які надані вказаним особам у зв'язку з виконанням таких обов'язків [15, с. 1103]. Суспільна небезпека кримінального правопорушення полягає в тому, що протидія представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб істотно ускладнює або позбавляє названих осіб можливості сумлінно виконати свої суспільно корисні обов'язки. Такі дії свідчать про явну неповагу винного до осіб, які забезпечують виконання покладених на них державою важливих функцій, що загалом підриває престиж органів, від імені яких діють потерпілі. Крім того, опір вищеназваним особам під час виконання ними службових обов'язків або обов'язків щодо охорони громадського порядку містить в собі специфічну «ціннісну» орієнтацію, а тому таке діяння здатне служити прецедентом для повторення в майбутньому як особою, що вчинила злочин, так і інтими особами [16, с. 318; 13, с. 59].

Безпосереднім основним об'єктом цього кримінального правопорушення визнають встановлений законодавством порядок здійснення представниками влади, працівниками правоохоронних органів, державними виконавцями, членами громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовцями, уповноваженими особами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб своїх службових обов'язків або обов'язків щодо охорони громадського порядку (Г. Є. Болдарь) [17, с. 568], нормальну діяльність правоохоронних органів та інших органів державної влади, громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та законних військових формувань на території

України (Л. П. Брич) [18, с. 1050], регламентовану нормативно-правовими актами службу діяльність представників влади та службову діяльність працівників правоохоронних органів, а також діяльність членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовців у сфері охорони громадського порядку (А. С. Габуда) [19, с. 10], здійснювану у відповідності до закону службу діяльність працівників правоохоронних органів та авторитет таких державних органів (І. І. Давидович) [20, с. 69], регламентовану нормативно-правовими актами службу діяльність представників влади та працівників правоохоронних органів, а також діяльність членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовців у сфері охорони громадського порядку (С. І. Дячук) [15, с. 1103], суспільні відносини, що забезпечують додержання нормативно визначеного порядку виконання представником влади, працівником правоохоронного органу, державним виконавцем, приватним виконавцем, уповноваженим Фонду гарантування вкладів фізичних осіб службових обов'язків, членом громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцем – обов'язків щодо охорони громадського порядку (В. І. Осадчий) [21, с. 793].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 343 КК України. Положення ст. 343 КК України спрямовані на захист кримінально-правовими засобами правоохоронної функції держави від неправомірного втручання шляхом незаконного впливу на працівників правоохоронних органів. Суспільна небезпечність кримінального правопорушення полягає в тому, що в разі його вчинення порушується або може бути порушена нормальна

робота правоохоронного органу, оскільки створюються перешкоди для виконання службових обов'язків його працівниками, що врешті позначається на ефективності функціонування правоохоронної системи держави в цілому [15, с. 1107]. Це призводить до невиконання названими особами своїх службових обов'язків або істотно ускладнює їх роботу, може сприяти прийняттю останніми незаконного рішення. У певних випадках результатом втручання в діяльність працівника правоохоронного органу стає неможливість запобігти вчиненню злочину або затримати особу, яка його вчинила, що негативно впливає на криміногенну ситуацію в державі. Вплив на працівника державної виконавчої служби тягне невиконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), тобто зводить нанівець завершальну стадію судового провадження. Зазначені негативні явища є чинниками, що створюють стан неспокою в суспільстві [16, с. 323].

Безпосередній основний об'єкт цього кримінального правопорушення визначають як встановлений законодавством порядок здійснення працівниками правоохоронних органів та державними виконавцями своїх службових обов'язків (Г. Є. Болдарь) [17, с. 572], нормальна діяльність правоохоронних органів (Л. П. Брич) [18, с. 1053], суспільні відносини з приводу забезпечення належних умов для здійснення працівником правоохоронного органу своїх повноважень (Є. М. Блажівський) [22, с. 105], здійснювана у відповідності до закону службова діяльність працівників правоохоронних органів та авторитет таких державних органів (І. І. Давидович) [20, с. 69], регламентована нормативно-правовими актами діяльність правоохоронних органів (С. І. Дячук) [15, с. 1107], порядок суспільних відносин у сфері забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів (І. М. Ізай) [23, с. 8],

суспільні відносини, що забезпечують додержання нормативно визначеного порядку виконання працівником правоохоронного органу, працівником органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця службових обов'язків (В. І. Осадчий) [21, с. 800].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 344 КК України. Стаття 344 КК України спрямована на захист кримінально-правовими засобами діяльності окремих центральних органів державного управління від втручання шляхом здійснення незаконного впливу на державних діячів, що їх складають або очолюють, а також авторитету вказаних центральних органів державного управління та їх службових осіб [15, с. 1109]. Суспільна небезпека цього злочину полягає в тому, що втручання в діяльність державного діяча заважає нормальному виконанню ним своїх службових обов'язків або створює реальну можливість прийняття незаконного рішення, що істотно ускладнює роботу, знижує авторитет органів державної влади, від імені якого діє потерпілий, підриває повагу суспільства до цього органу [16, с. 323].

Під безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення розуміють зокрема суспільні відносини з приводу забезпечення належних умов для здійснення державними діячами своїх повноважень (Є. М. Блажівський) [22, с. 105], встановлений законодавством порядок здійснення державними діячами своїх службових обов'язків (Г. Є. Болдарь) [17, с. 573], нормальну діяльність названих у диспозиції ч. 1 ст. 344 КК України службових осіб, а також авторитет органів державної влади, в яких вони працюють (Л. П. Брич) [18, с. 1054], регламентована нормативно-правовими актами діяльність перелічених у ст. 344 КК України державних діячів та представлених ними центральних органів державного управління (С. І. Дячук)

[15, с. 1109], суспільні відносини, що забезпечують законну, тобто таку, що ґрунтується на законах, інших нормативно-правових актах України, діяльність державних діячів України, перелік яких наведено в ст. 344 КК України (В. І. Осадчий) [21, с. 802].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 345 КК України. Суспільна небезпечність даного кримінального правопорушення полягає в тому, що його вчиненням порушується або може бути порушена нормальна робота правоохоронного органу, створюються перешкоди для виконання працівниками зазначених органів своїх службових обов'язків, підривається їх авторитет, заподіюється шкода їх здоров'ю або здоров'ю їх близьких родичів. Вчинення цього кримінального правопорушення може викликати у працівника правоохоронного органу почуття тривоги, страху і занепокоєння за своє життя, здоров'я і майно, а також за життя, здоров'я і майно своїх близьких родичів, що може завадити йому успішно виконувати службові обов'язки [15, с. 1111].

Безпосереднім основним об'єктом кримінального правопорушення визнають нормальну діяльність та авторитет правоохоронних органів, які законодавець поставив під кримінально-правову охорону, надаючи цим відносинам пріоритетності перед додатковим безпосереднім об'єктом вказаного складу злочину (В. П. Беленок) [24, с. 112], суспільні відносини, що складають зміст законної управлінської діяльності працівників правоохоронних органів, виконання службових обов'язків якими забезпечує авторитет зазначених органів (А. В. Бойко) [25, с. 81], встановлений законодавством порядок здійснення працівниками правоохоронних органів своїх службових обов'язків (Г. Є. Болдарь) [17, с. 574], нормальну діяльність правоохоронних органів, їх авторитет

(Л. П. Брич) [18, с. 1055], такі складові авторитету правоохоронних органів, як особиста недоторканність та (або) законні майнові інтереси їх працівників та близьких родичів останніх, забезпеченням яких держава досягає необхідних умов для належного виконання такими працівниками своїх службових обов'язків (С. І. Дячук) [15, с. 1111], суспільні відносини, що забезпечують додержання нормативно-визначеного порядку виконання працівником правоохоронного органу службових обов'язків (В. І. Осадчий) [21, с. 804], суспільні правоохоронні відносини (А. М. Удод) [26, с. 9].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 346 КК України. Суспільна небезпека цього кримінального правопорушення полягає в тому, що воно порушує або може порушити нормальну роботу відповідного державного органу (Верховної Ради України, КМУ, Конституційного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України, Генеральної прокуратури України, Рахункової палати, НБУ) або добровільного об'єднання громадян (політичної партії). У результаті застосування погроз або фізичного насильства в державних чи громадських діячів може з'явитися почуття страху, тривоги, неспокою за себе або своїх близьких родичів, можуть виникнути розлади психічного або фізичного здоров'я. Таким чином, винна особа створює перешкоди для якісної участі державних чи громадських діячів у громадському житті країни, для виконання ними своїх службових обов'язків, чим підривається авторитет відповідного органу або політичної партії [16, с. 328].

Безпосереднім основним об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 346 КК України, визнають встановлений законодавством порядок здійснення державними чи громадськими діячами

своєї суспільно корисної діяльності (Г. Є. Болдарь) [17, с. 576], нормальну роботу органів державної влади та об'єднань громадян, їх авторитет (Л. П. Брич) [18, с. 1058], діяльність органів державної влади та політичних партій, їх авторитет (С. І. Дячук) [15, с. 1114], суспільні відносини, що забезпечують законну, тобто таку, що ґрунтується на законах, інших нормативно-правових актах України, діяльність державних чи громадських діячів України, перелік яких наведено в ст. 346 КК України (В. І. Осадчий) [21, с. 807].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347 КК України. Суспільна небезпечність даного кримінального правопорушення полягає в тому, що його вчиненням порушується або може бути порушена нормальна робота правоохоронного органу, створюються перешкоди для виконання працівниками зазначених органів своїх службових обов'язків, підривається їх авторитет, заподіюється шкода їх майну або майну їх близьких родичів. Вчинення цього кримінального правопорушення може викликати у працівника правоохоронного органу почуття тривоги за своє чи своїх близьких родичів матеріальне благополуччя, можуть виникнути розлади психічного або фізичного здоров'я, що може завадити йому успішно виконувати службові обов'язки [15, с. 1116–1117; 16, с. 330].

Безпосереднім основним об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347 КК України, визнають встановлений законодавством порядок здійснення працівниками правоохоронних органів своїх службових обов'язків (Г. Є. Болдарь) [17, с. 576], регламентовану нормативно-правовими актами діяльність правоохоронних органів, їх авторитет (С. І. Дячук) [15, с. 1117], авторитет держави в частині забезпечення своєчасного, повного і неупередженого

виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом (М. І. Мельник) [18, с. 1059], суспільні відносини, що забезпечують додержання нормативно визначеного порядку виконання працівником правоохоронного органу службових обов'язків, примусового виконання рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем (В. І. Осадчий) [21, с. 809].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 348 КК України. Це кримінальне правопорушення спрямоване на перешкодження виконанню покладених на представника влади та працівника правоохоронного органу службових обов'язків, а також на перешкодження виконанню покладених на члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця обов'язків щодо охорони громадського порядку [15, с. 1119]. Суспільна небезпека цього злочину полягає в тому, що посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця унеможливорює виконання названими особами своїх службових обов'язків (у випадку смерті) або істотно ускладнює їх роботу у зв'язку із заподіяною шкодою здоров'ю (у випадку замаху на вбивство). Крім того, у результаті вбивства або замаху на нього іноді стає неможливим запобігти вчиненню злочину, затримати підозрюваного або припинити порушення громадського порядку. У потерпілого, на якого було вчинено замах, а також у його колег по службі після посягання на життя може з'явитися почуття страху, тривоги, неспокою за себе або своїх близьких родичів, можуть виникнути психічні чи фізичні розлади [16, с. 331].

Безпосереднім основним об'єктом цього кримінального правопорушення

називають встановлений законодавством порядок здійснення працівниками правоохоронних органів своїх службових обов'язків (Г. Є. Болдарь) [17, с. 578], авторитет і нормальну діяльність правоохоронних органів (Л. П. Брич) [18, с. 1062], регламентовану нормативно-правовими актами діяльність правоохоронних органів, а також діяльність громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону/та військовослужбовців щодо охорони громадського порядку, їх авторитет (С. І. Дячук) [15, с. 1119], суспільні відносини, що забезпечують додержання нормативно визначеного порядку виконання працівником правоохоронного органу службових обов'язків, а також діяльності щодо охорони громадського порядку члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (В. І. Осадчий) [21, с. 811].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 349 КК України. Як і кримінальне правопорушення, передбачене ст. 147 КК України, даний злочин є посяганням на фізичну свободу (волю) людини, її особисту недоторканність, проте характеризується більшою суспільною небезпечністю з огляду на специфічний статус потерпілих та особливу мету злочинного посягання на їх фізичну свободу та особисту недоторканність [15, с. 1120]. Суспільна небезпека цього злочину полягає в тому, що захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника на певний час унеможливує виконання названими особами своїх службових обов'язків, що підриває авторитет того державного органу, де працює потерпілий. Крім того, у потерпілого та його колег по службі як наслідок після вчинення злочину може з'явитися почуття страху, тривоги, неспокою за себе або

своїх близьких родичів, можуть виникнути психічні чи фізичні розлади [16, с. 334].

Безпосереднім основним об'єктом цього кримінального правопорушення визнають встановлений законодавством порядок здійснення працівниками правоохоронних органів своїх службових обов'язків (Г. Є. Болдарь) [17, с. 580], регламентовану нормативно-правовими актами діяльність органів державної влади та правоохоронних органів, їх авторитет (С. І. Дячук) [15, с. 1120], суспільні відносини, що забезпечують додержання нормативно встановленого порядку функціонування підприємств, установ, організацій, службових осіб (В. І. Осадчий) [21, с. 812], авторитет органів державної влади (М. І. Хавронюк) [18, с. 1065].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 351 КК України. Конституцією України, а також Законами України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 р. та «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 р. передбачені правові гарантії забезпечення діяльності народних депутатів України, комітетів Верховної Ради України, тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України та депутатів місцевих рад. Невиконання законних вимог вказаних осіб та колегіальних органів, створення штучних перешкод у їх роботі, а також надання їм неправдивої (недостовірної) інформації є проявом неповаги до представників українського народу в парламенті та представників інтересів територіальної громади села, селища, району, міста, області та їх громад. Саме тому названі діяння підривають авторитет Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в нашій державі та органів місцевого самоврядування – сільських, селищних, міських, районних у місті, районних, обласних рад, чим

порушується встановлене ст. 140 Конституції України право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення. Крім того, діяння, передбачені в диспозиціях ч. 1 та ч. 2 ст. 351 КК, у певних випадках порушують механізм реалізації права на інформацію, яке гарантоване ст. 6 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» від 13 січня 2011 р. [16, с. 336]. Положення ст. 351 КК України спрямовані на захист кримінально-правовими засобами діяльності органів законодавчої влади та місцевого самоврядування від перешкоджання її здійснення з боку громадян, наділених владними повноваженнями. Суспільна небезпечність кримінального правопорушення полягає в тому, що в разі його вчинення порушується або може бути порушена нормальна робота органів законодавчої влади та місцевого самоврядування, оскільки створюються перешкоди для виконання службових обов'язків обраними до них депутатами, що врешті позначається на ефективності системи народовладдя в державі в цілому [15, с. 1124].

Безпосереднім основним об'єктом цього кримінального правопорушення визнають встановлений законодавством порядок здійснення повноважень народними депутатами України та депутатами місцевих рад (Г. Є. Болдари) [17, с. 582], авторитет і нормальну діяльність народних депутатів України, депутатів місцевих рад, парламентських комітетів і тимчасових слідчих комісій (Л. П. Брич) [18, с. 1069], суспільні відносини, що забезпечують законну, тобто таку, що ґрунтується на законах, інших нормативно-правових актах України, діяльність народних депутатів України, депутатів місцевих рад, комітетів і тимчасових слідчих комісій Верховної Ради (В. І. Осадчий) [2, с. 815].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 351-1 КК України,

визнають нормальну діяльність Рахункової палати, а також її авторитет (Л. П. Брич) [18, с. 1070], суспільні відносини, що забезпечують законну, тобто таку, що ґрунтується на законах, інших нормативно-правових актах України, діяльність Рахункової палати, члена Рахункової палати (В. І. Осадчий) [21, с. 817].

Безпосередній основний об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 351-2 КК України, визнають нормальну діяльність та авторитет Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (Л. П. Брич) [18, с. 1071], суспільні відносини, що забезпечують законну, тобто таку, що ґрунтується на законах, інших нормативно-правових актах України, діяльність Вищої ради правосуддя, її органу чи члена, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чи її члена (В. І. Осадчий) [21, с. 818].

Узагальнюючи позиції вчених можна підсумувати, що безпосередні основні об'єкти досліджуваних кримінальних правопорушень визначають як: 1) нормальну діяльність (діяльність, що здійснюється відповідно до закону) представників влади та інших осіб у зв'язку з їх громадською діяльністю; 2) їх службову діяльність; 3) порядок виконання ними обов'язків; 4) авторитет цих суб'єктів.

Вказівка на безпосередні основні об'єкти міститься в таких юридичних конструкціях «під час виконання службових обов'язків» (ч. 1 ст. 342 КК України), «під час виконання обов'язків щодо охорони громадського порядку» (ч. 2 ст. 342 КК України), «перешкодити виконанню службових обов'язків, здійсненню судово-експертної діяльності або добитися прийняття незаконного рішення» (ч. 1 ст. 343 КК України), «перешкодити виконанню службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень» (ч. 1 ст. 344 КК України), «у зв'язку з виконанням службових

обов'язків» (ч. 1-3 ст. 345, ч. 1 ст. 347, ч. 1 ст. 348 КК України), «у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю» (ч. 1-3 ст. 346 КК України), «у зв'язку з діяльністю щодо охорони громадського порядку» (ч. 1 ст. 348 КК України), «невиконання законних вимог» (ст. 351, 351-1, 351-2 КК України).

В. І. Осадчий аналізує юридичні конструкції «у зв'язку з виконанням службових обов'язків», «під час виконання службових обов'язків (обов'язків щодо охорони громадського порядку)», «з метою перешкодити виконання службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень», «у зв'язку з діяльністю щодо охорони громадського порядку», які вжиті в низці досліджуваних складів злочинів, констатує, що посягання на працівників правоохоронних органів, інших осіб не є самоціллю. Навпаки, воно пов'язано виключно з виконанням службових чи громадських обов'язків. Саме шляхом впливу на потерпілого винний і посягає на виконання представником влади, працівником правоохоронного органу службових обов'язків, членом громадського формування з охорони громадського порядку чи військовослужбовцем обов'язків з охорони громадського порядку. Інакше кажучи, заподіяння шкоди потерпілому підпорядковується впливу на виконання представником влади, працівником правоохоронного органу службових обов'язків, членом громадського формування чи військовослужбовцем обов'язків з охорони громадського порядку. Тим самим визнається, що названі юридичні конструкції вказують на об'єкт кримінального правопорушення. В цих конструкціях прямо говориться, що виконання службових обов'язків представником влади, працівником правоохоронного органу, членом громадського формування чи військовослужбовцем обов'язків з охорони громадського порядку і

піддається посягання шляхом безпосереднього заподіяння шкоди потерпілому [12, с. 13–14].

Слід взяти до уваги, що найбільш оптимальною концепцією родового об'єкта кримінальних правопорушень, передбачених розділом XV Особливої частини КК України, є його тлумачення як порядку публічного управління. З огляду на зазначене правовідносини, пов'язані з порядком виконання обов'язків представниками влади та іншими особами, слід визнавати безпосереднім основним об'єктом злочинів і кримінальних проступків проти представників влади.

Варто також врахувати, що безпосередні основні об'єкти кримінальних правопорушень, передбачених ст. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України, різняться між собою насамперед за категорією потерпілих.

З урахуванням цих положень можна запропонувати такі дефініції безпосередніх основних об'єктів кримінальних правопорушень проти представників влади.

Безпосереднім основним об'єктом опору представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст. 342 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця (ст. 343 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом втручання у діяльність державного діяча (ст. 344 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них службових обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них службових обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом погрози або насильства щодо державного чи громадського діяча (ст. 346 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них службових обов'язків, пов'язаних з їх державною чи громадською діяльністю.

Безпосереднім основним об'єктом умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця (ст. 347 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них службових обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради (ст. 351 КК України) є

правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом перешкоджання діяльності Рахункової палати, члена Рахункової палати (ст. 351-1 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Безпосереднім основним об'єктом перешкоджання діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ст. 351-2 КК України) є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Таким чином, безпосередніми основними об'єктами кримінальних правопорушень, передбачених ст. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України, є правовідносини, які регламентують порядок виконання цими особами покладених на них обов'язків.

Як слушно зауважено в юридичній літературі споріднені безпосередні основні об'єкти декількох злочинів утворюють видовий об'єкт [27, с. 263]. З огляду на це слід зауважити, що безпосередні основні об'єкти окремих кримінальних правопорушень проти представників влади регламентують ті ж самі або подібні правовідносини, що утворюють видовий об'єкт правопорушень проти представників влади. Натомість кримінальні правопорушення проти представників влади суттєво різняться за ознаками безпосередніх додаткових об'єктів.

Висновки. За результатами авторського опрацювання ознак безпосереднього основного об'єкта кримінальних правопорушень проти представників влади, можна запропонувати декілька висновків.

1. Нині в теорії кримінального права склалися різні позиції щодо розуміння безпосереднього основного об'єкта кримінальних правопорушень

проти представників влади, серед яких найбільшого поширення набули такі: 1) нормальна діяльність (діяльність, що здійснюється відповідно до закону) представників влади та інших осіб у зв'язку з їх громадською діяльністю; 2) їх службова діяльність; 3) порядок виконання ними обов'язків; 4) авторитет цих суб'єктів.

2. Водночас найбільш оптимальною для безпосередніх основних об'єктів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України, визнано концепцію правовідносини, які регламентують порядок виконання обов'язків представниками влади та іншими особами у зв'язку з їх службовою чи громадською діяльністю. На підставі чого сформульовано

авторські дефініції цих об'єктів кримінальних правопорушень.

3. Безпосередні основні об'єкти окремих кримінальних правопорушень проти представників влади регламентують ті ж самі або подібні правовідносини, що утворюють видовий об'єкт правопорушень проти представників влади. Натомість кримінальні правопорушення проти представників влади суттєво різняться за ознаками безпосередніх додаткових об'єктів.

4. Вивчення юридичних характеристик безпосереднього основного та додаткового об'єктів кожного посягання дозволяє більш точно визначити змістові характеристики суспільної небезпеки цих деліктів, а також обов'язкові і факультативні ознаки їх об'єктивної сторони.

Список використаних джерел

1. Борисов В., Пашенко О. До питання про сутність кримінально-правової характеристики злочинів. *Вісник академії правових наук України*. № 3(42). 2005. С. 180–190.
2. Вознюк А. А., Грудзур О. М. Види кримінально-правової характеристики злочину. *Митна справа*. 2014. № 1(91). Ч. 2, кн. 2. С. 63–67.
3. Музика А. А. Категорія «Кваліфікація злочину» та інші, суміжні категорії, в аспекті формулювання тем дисертаційних досліджень. Тези міжнародної наукової конференції: «Проблеми юридичної кваліфікації (теорія і практика)». *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 1(17). С. 161–163.
4. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві : монографія. Харків: Право, 2016. С. 142.
5. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / [В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.]. 6-ге вид., переробл. і доповн. Харків : Право, 2020. 584 с.
6. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник для студентів ВНЗ. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : Атіка, 2009. С. 135.
7. Вознюк А. А. Додатковий об'єкт злочину, передбаченого ст. 255 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 4(97). С. 21–32.
8. Бажанов М. И. Уголовное право Украины. Общая часть. Днепропетровск : Пороги, 1992. 166 с.
9. Вознюк А. А. Теоретичні та практичні проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них як посягання на громадську безпеку : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 652 с.
10. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько, О. О. Дудоров та ін. ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Климентя. 5-те вид., переробл. та доповн. Київ : Атіка, 2009. 408 с.
11. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина : курс лекцій. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2000. 771 с.
12. Осадчий В. І. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2004. 36 с.

13. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності : монографія. Київ : Атіка, 2004. 336 с.
14. Залялова І. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Донецьк, 2006. 186 с.
15. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. Вид. 2-ге, переробл. та доповн. Київ : Дакор, 2008. 1428 с.
16. Кримінальне право. Особлива частина : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ : Елтон-2, 2012. Т. 2. 780 с.
17. Кримінальне право. Особлива частина : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. 2-ге вид. Київ : Дакор, 2013. 786 с.
18. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / А. М. Бойко, Л. П. Брич, О. О. Дудоров та ін. ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Вид. 10-те, переробл. та доповн. Київ : Дакор, 2018. 1360 с.
19. Габуда А. С. Кримінально-правова характеристика складу опору особам, наділеним владними повноваженнями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2012. 21 с.
20. Давидович І. І. Кримінально-правова охорона представників влади і громадськості, які охороняють правопорядок : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 252 с.
21. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Вид. 2-ге., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
22. Блажівський Є. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 234 с.
23. Ізай І. М. Кримінально-правова протидія втручанням в діяльність працівників правоохоронних органів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 20 с.
24. Беленок В. П. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2021. 353 с.
25. Бойко А. В. Кримінальна відповідальність за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2013. 231 с.
26. Удод А. М. Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2013. 16 с.
27. Вознюк А. А. Видовий об'єкт злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 Кримінального кодексу України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1(13). С. 262–275.

Боровик А. В. Безпосередні основні об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади

У межах наукової статті всебічно досліджено безпосередні основні об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади, передбачених ст. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України.

Встановлено, що вказівка на безпосередні основні об'єкти міститься в таких юридичних конструкціях «під час виконання службових обов'язків» (ч. 1 ст. 342 КК України), «під час виконання обов'язків щодо охорони громадського порядку» (ч. 2 ст. 342 КК України), «перешкодити виконанню службових обов'язків, здійсненню судово-експертної діяльності або добитися прийняття незаконного рішення» (ч. 1 ст. 343 КК України), «перешкодити виконанню службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень» (ч. 1 ст. 344 КК України), «у зв'язку з виконанням службових обов'язків» (ч. 1-3 ст. 345, ч. 1 ст. 347, ч. 1 ст. 348 КК України), «у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю» (ч. 1-3 ст. 346 КК України), «у зв'язку з діяльністю щодо охорони

громадського порядку» (ч. 1 ст. 348 КК України), «невиконання законних вимог» (ст. 351, 351-1, 351-2 КК України).

На підставі концепції об'єкта кримінального правопорушення як правовідносин певного виду сформульовано авторські визначення безпосередніх основних об'єктів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України. Встановлено, що досліджувані делікти посягають на правовідносини, які регламентують порядок виконання представниками влади та іншими особами у зв'язку з їх службовою чи громадською діяльністю покладених на них обов'язків.

Аргументовано, що безпосередні основні об'єкти окремих кримінальних правопорушень проти представників влади регламентують ті ж самі або подібні правовідносини, що утворюють видовий об'єкт правопорушень проти представників влади. Натомість кримінальні правопорушення проти представників влади суттєво різняться за ознаками безпосередніх додаткових об'єктів.

Ключові слова: об'єкт кримінального правопорушення, безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, авторитет, порядок управління, правовідносини, представник влади.

Borovyk A. Immediate main objects of criminal offenses against government officials

The immediate main objects of criminal offenses against government officials under Art. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 of the Criminal Code of Ukraine are comprehensively studied within the framework of the scientific article.

It is established that the indication of the immediate main objects is contained in such legal constructions “during the performance of official duties” (Part 1 of Article 342 of the Criminal Code of Ukraine), “during the performance of duties to protect public order” (Part 2 of Article 342 of the Criminal Code of Ukraine), “to interfere the performance of official duties, judicial expertise or obtain an illegal decision” (Part 1 of Article 343 of the Criminal Code of Ukraine), “to obstruct the performance of official duties or obtain illegal decisions” (Part 1 of Article 344 of the Criminal Code of Ukraine), “in connection with the performance of official duties” (Part 1-3 of Article 345, Part 1 of Article 347, Part 1 of Article 348 of the Criminal Code of Ukraine), “in connection with their state or public activities” (parts 1-3 of Article 346 of the Criminal Code of Ukraine), “in connection with activities to protect public order» (Part 1 of Article 348 of the Criminal Code of Ukraine), “non-compliance with legal requirements” (Articles 351, 351-1, 351-2 of the Criminal Code of Ukraine).

The author's definitions of the immediate main objects of criminal offenses under Art. 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 of the Criminal Code of Ukraine were formulated on the basis of the concept of the object of criminal offense as a legal relationship of a certain type. It is established that the investigated delicts encroach on the legal relations which regulate the order of performance by government officials and other persons in connection with their official or public activity of the duties assigned to them.

It is argued that the immediate main objects of certain criminal offenses against government officials regulate the same or similar legal relations that form a specific object of offenses against government officials. On the other hand, criminal offenses against government officials differ significantly in terms of immediate additional facilities.

Key words: object of criminal offense, immediate object of criminal offense, authority, management procedure, legal relations, government official.